

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-52>

УДК 658.15:330.341.1

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ

DIGITALIZATION OF BUSINESS IN UKRAINE: CONCEPT AND MEANING

Зеркіна Оксана Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри,
Міжнародний гуманітарний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2500-3959>

Євстаф'єв Сергій Миколайович

здобувач освітньо-наукового рівня вищої освіти, аспірант,
Міжнародний гуманітарний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5089-339X>

Zerkina Oksana, Yevstafiev Serhii
International Humanitarian University

У статті досліджено сутність поняття діджиталізації, процес її впровадження у сфері підприємницької діяльності та вплив на розвиток українського бізнесу. Встановлено, що діджиталізація підприємництва є загальним світовим процесом й Україна є активним його учасником. Проаналізовано погляди вчених щодо визначення поняття діджиталізації та запропоновано наступне тлумачення цього терміну: «діджиталізація підприємництва» – трансформація бізнесу з метою адаптації до вимог сучасного цифрового світу шляхом, переведення бізнес процесів у цифровий формат. Проаналізовано сучасний стан діджиталізації підприємництва в Україні, її значення для економіки. Розглянуто державні заходи стимулювання впровадження цифрових технологій у підприємницьку діяльність та окреслено загальні риси сучасної державної політики у сфері цифрової економіки. У статті проаналізовано вплив процесів діджиталізації на розвиток бізнесу, визначено, що впровадження цифрових технологій не лише сприяє підвищенню продуктивності, але й в деяких сферах є об'єктивно необхідним засобом для забезпечення подальшої конкурентоспроможності бізнесу в умовах сучасного розвитку ринкових відносин. Опрацювання останніх публікацій підтверджує стрімкий розвиток діджиталізації в Україні, цифрова економіка вже сьогодні становить значний внесок у збільшенні ВВП і покращенні рівня життя населення. Використання цифрових технологій захопило усі сектори економіки стимулюючи їх розвиток шляхом підвищення продуктивності, покращення комунікацій, автоматизації процесів та інших значних покращень, що стали можливі завдяки сучасному рівню розвитку інформаційних технологій. Тому наукове дослідження процесів діджиталізації підприємництва та їх результатів має вагоме значення в умовах сьогодення.

Ключові слова: діджиталізація, підприємництво, цифрові технології, конкурентоспроможність, бізнес процеси, цифрова економіка.

The article examines the essence of the concept of digitalization, the process of its implementation in the field of entrepreneurship and its impact on the development of Ukrainian business. It is established that digitalization of entrepreneurship is a global trend and Ukraine is an active participant in these processes. The article analyzes the views of scholars on the definition of the concept of digitalization and offers the following interpretation of this term: "digitalization of entrepreneurship" is the process of transferring business processes into a digital format in order to optimize them, increase productivity and competitiveness of an enterprise. The author analyzes the current state of digitalization of entrepreneurship in Ukraine, its impact on the economy and European integration processes. The author considers the state measures to stimulate the introduction of digital technologies into business and outlines the general features of the current state policy in the field of digital economy. The article analyzes the impact of digitalization processes on business development and determines that the introduction of digital technologies not only contributes to productivity, but in some areas is an objectively necessary means to ensure further business competitiveness in the context of modern market relations. Recent publications confirm the rapid development of digitalization in Ukraine, and the digital economy is already making a significant contribution to GDP growth and improving living standards. The use of digital technologies has captured all sectors of the economy, stimulating their

development by increasing productivity, improving communications, automating processes and other significant improvements made possible by the current level of information technology development. Therefore, a scientific study of the processes of digitalization of entrepreneurship and their significance is of great importance in today's conditions.

Keywords: digitalization, entrepreneurship, digital technologies, competitiveness, business processes, digital economy.

Постановка проблеми. Розвиток цифрових технологій на сьогодні вже торкнувся усіх сфер життя людства, важко знайти сферу діяльності людини яка б не зазнала впливу глобальної діджиталізації. Окрім того, слідування світовим трендам діджиталізації для підприємництва є вже скоріш необхідністю ніж просто способом оптимізувати або покращити бізнес процеси. Так, світова пандемія COVID-19 стала справжнім випробуванням бізнесу на здатність адаптуватися та розвиватися у новій реальності, коли впровадження digital-технологій, освоєння електронної комерції та перехід та дистанційну роботу було чи не єдиним шляхом для більшості підприємств у світі залишатись конкурентоспроможними, а іноді навіть просто забезпечити існування. В Україні питання цифрової трансформації економіки наразі стоїть дуже гостро через повномасштабне вторгнення російської федерації та триваючі євроінтеграційні процеси. Зокрема, вбачається, що розвиток цифрової економіки стане рушійною силою в післявоєнній відбудові Української держави. Окреслене вище обґрунтовує вибір теми й визначення мети даної статті.

Мета статті. Метою цієї статті є розкриття поняття діджиталізації підприємництва, намагання автора надати власне визначення терміну «діджиталізація підприємництва», проаналізувати сучасний стан впровадження digital-технологій у бізнес процеси та їх вплив на економіку.

Аналіз останніх публікацій. Поняття та значення діджиталізації підприємства досліджено у роботах багатьох українських науковців, зокрема у статті наведені погляди та висновки вчених Варга В., Гудзь О., Федюніна С., Грибніненко О. М. Ануфрієвої О. Л., Пальчевської Т. Г., Лагоцької Г. М., Лігоненко Л. О., Коробка С. В., Мігус І. П., Коваль Я. С. Зазначені науковці зробили значний вклад у формування наукового бачення процесів діджиталізації в Україні, проте, стрімкий розвиток цифрових технологій залишає проблематику окреслену у статті актуальною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвинуте підприємництво є основою будь-якої економіки, запорукою суспіль-

ного прогресу, збалансованого та стабільного економічного зростання та збільшення добробуту населення.

Як зазначають Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. сутність підприємництва глибше розкривається через його основні функції – інноваційну (творчу), організаційну, ресурсну та стимулюючу (мотиваційну) [4, с. 14]. Інноваційна функція полягає у генеруванні та реалізації нових комерційних ідей, здійсненні техніко-економічних розробок та ін. Отже, підприємництво тісно пов'язане із інноваційним розвитком, наукою та технологіями, зокрема цифровими технологіями.

Впровадження цифрових технологій в різні аспекти життя, зокрема і в сферу бізнесу і є так званою діджиталізацією, яка на сьогодні є загальносвітовим трендом. Діджиталізацію не безпідставно називають «цифровою революцією» в економічній сфері, основними рушійними силами якої стали широке поширення обчислювальної техніки (персональні комп'ютери, смартфони та ін.) та всеосяжне проникнення Інтернету.

Існує багато напрямків застосування цифрових технологій. Сьогодні бізнес активно використовує електронну комерцію, тобто продаж продуктів або послуг через мережу Інтернет. Цифровий маркетинг дозволяє бізнесу спілкуватися зі своїми клієнтами в мережі Інтернет, використовуючи такі канали, як соціальні медіа, електронна пошта та веб-сайти. Автоматизація бізнес процесів, допомога штучного інтелекту, обробка великих масивів інформації та багато іншого – переваги які діджиталізація може запропонувати сучасному бізнесу.

Тема діджиталізації активно обговорюється в наукових колах впродовж останніх десяти років, за цей час напрацьовано багато підходів до розуміння категорії «діджиталізація», розглянемо основні з них.

Так, Л. Лігоненко наводить дослівне трактування терміну «діджиталізація» через його переклад з англійського «digitalization», що дослівно перекладається, як оцифрування. Виходячи з цього Л. Лігоненко розуміє під діджиталізацією процес перенесення інформації у цифрову форму, тобто перетворення

паперових книжок у електронні, фотографії у зображення на екрані тощо [5, с. 21].

О. Абакуменко під діджиталізацією розуміє процес переведення певного інформаційного поля з аналогового у цифровий формат для більш легкого подальшого використання на сучасних електронних девайсах [6, с. 69].

Відступаючи від позиції дослівного трактування О. Грибіненко називає діджиталізацією трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами [7, с. 35].

С. Коробка досліджуючи тему діджиталізації підприємництва вважає доцільним трактувати діджиталізацію, як процес трансформації діяльності, що передбачає використання цифрових технологій для оптимізації бізнес-процесів, підвищення продуктивності компанії та покращення досвіду роботи з клієнтами [8, с. 89]. Схожої думки дотримується й В. Варга: «під поняттям діджиталізація ми розуміємо процес систематизації, використання, обробки інформації у цифровий формат, з метою вдосконалення обслуговування споживачів у бізнес-середовищі.» [9].

О. Гудзь, та С. Федюнін вважають, що діджиталізація – це заснований на можливостях сучасної ІТ-індустрії процес застосування підприємствами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення своєї мети, зорієнтований на трансформацію існуючих бізнес процесів шляхом їх діджиталізації [10, с. 19].

Найбільш розгорнуте визначення надали Мігус І. П. і Коваль Я. С. розглядаючи діджиталізацію з позиції економічного виміру вони дійшли до висновку, що під нею слід розуміти сукупність процесів інноваційного розвитку, які знаходять своє вираження у відповідних техніко-технологічних новаціях, націлених на здійснення цифровізації ключових економічних процесів та явищ (тобто забезпеченні їх максимальної автоматизації та винесення людського фактору поза межі управлінського фокусу з метою зменшення, потреб у відслідковуванні керованості таких процесів та уникненні, породжених цим фактором помилок), які за своїм змістовим наповненням зазвичай представляють певний набір повторюваних ітерацій, у межах якого людська праця набуває механічного, позбавленого інтелектуальної складової процесу, слугуючи тим самим додатковим резервом зростання продуктивності праці [11, с. 161].

Проаналізувавши досить різні позиції вчених, вважаємо, що термін «діджиталізація» має більш широке визначення, адже сьогодні впровадження цифрових технологій не лише спосіб оцифрування даних, покращення внутрішніх процесів компанії та створення нових способів комунікації з клієнтами. Адже, відбувається повна трансформація бізнес процесів, створюються нові форми підприємництва, які здійснюють свою діяльність лише в мережі Інтернет, все більшого розголосу набувають віртуальні активи та компанії які їх розробляють – усі ці процеси є можливі лише завдяки розвитку цифрових технологій. Тому, вважаємо за доцільне надати авторське тлумачення досліджуваного терміну. «Діджиталізація підприємництва» – це трансформація бізнесу з метою адаптації до вимог сучасного цифрового світу шляхом, переведення бізнес процесів у цифровий формат.

Активізація процесів діджиталізації спричиняє позитивний вплив на фінансово-економічні результати підприємств, надає нові можливості для бізнесу тим самим розвиваючи економіку країни.

Згідно матеріалів робочої групи «Діджиталізація» Національної ради з відновлення України від наслідків війни для Проекту Плану відновлення України, діджиталізація країни до повномасштабного вторгнення російської федерації перебувала у наступному стані.

Частка ІТ у ВВП країни складала більше 4% та має потенціал до зростання. За підсумками 2021 року український ІТ-сектор зріс на 36% порівняно з показниками 2020 року, сягнувши позначки 6,8 млрд доларів США експорту комп'ютерних послуг (проти 5 млрд доларів США у 2020 році). Наразі частка експорту ІТ-послуг до України становить близько 4,9% ВВП країни. У 2023 році ІТ-індустрія принесла в українську економіку 6,7 млрд доларів США завдяки експорту своїх послуг.

До початку повномасштабної агресії, Україна була одним з європейських лідерів за рівнем розвитку сфери відкритих даних (6 місце в рейтингу European Open Data Maturity 2021). Сервісами на їх основі щомісяця користувалось близько 7 мільйонів українців. Частка ВВП яка генерувалась сферою відкритих даних становила від 0.8 до 1,3%.

Станом на 01.01.2022 рівень покриття волоконно-оптичними мережами сільського населення складало та рівень покриття населення мобільним інтернетом 4G складав 89% [3].

Зважаючи на переваги діджиталізації та цифрової економіки у сучасному світі держава різними шляхами стимулює їх розвиток. Так, наприклад, Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» держава пропонує значні податкові пільги, спрощений порядок регулювання діяльності компанії, нова форма трудових відносин компанії з працівниками (Гіг-контракт), нові фінансові інструменти та багато іншого для ІТ-компаній які готові набути статус «резидентів Дія Сіті» [1]. На сьогодні кількість резидентів «Дія Сіті» досягла сягнула тисячі компаній.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 року № 56 «Про деякі питання цифрового розвитку» в Україні було створено Міністерство цифрової інформації. Серед його завдань була розробка проекту «держава у смартфоні». Офіційно його запустили у 2020 році під назвою «Дія». Він поєднує мобільний застосунок та портал державних послуг [2].

Завдяки цифровому порталу державних послуг «Дія» для державної реєстрації фізичної особи – підприємця необхідно лише подати онлайн заяву на отримання послуги,

яка формується в автоматичному режимі. Строк надання послуги становить всього 24 години. З жовтня 2020 року запрацювала й автоматична реєстрація товариства з обмеженою відповідальністю на підставі модельного статуту.

Усі ці заходи держави направлені на стимулювання розвитку бізнесу та впровадження ним цифрових технологій у свою діяльність.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що діджиталізація підприємництва є необхідним процесом трансформації бізнесу з метою адаптації до вимог сучасного цифрового світу, застосування цифрових технологій впливає як на фінансово-економічні показники окремих компаній, а разом з ними підіймають економіку всієї країни. Цифрова економіка України має стати рушійною силою у повоєнній відбудові країни, вже зараз цифрові технології є основою економічного зростання та надають значний приріст ВВП країни. Тому впровадження цифрових технологій активно стимулюється державою шляхом прийняття відповідних законів, запровадження різних податкових пільг, особливих режимів регулювання, виконанням різних державних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-IX#Text>
2. «Деякі питання цифрового розвитку» Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2019 № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-п#Text>.
3. Матеріали робочої групи «Діджиталізація» Національної ради з відновлення України від наслідків війни. Проект Плану відновлення України. 2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/digitization.pdf>
4. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. Підприємницька діяльність. Навчальний посібник. За науковою ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 2014. 304 с.
5. Лігоненко Л., Хріпко А., Доманський А. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Економічні науки.* 2018. Випуск № 22 (62), 2 т. С. 21–24.
6. Абакуменко О., Деркач А., Корнеєва М. Діджиталізація банківського сектору України. *Фінансові дослідження.* 2016. № 1 (1). С. 69–75.
7. Грибіненко О. М. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації. О. Грибіненко. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки».* 2018. № 16. С. 35–37.
8. Коробка С. В. Діджиталізація підприємницької діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія економічна.* 2021. № 100. С. 88–96.
9. Варга В. П. Діджиталізація як один з чинників конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка.* 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8121>
10. Гудзь О., Федюнін С. Діджиталізація, як конкурентна перевага підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2019. № 3 (29). С. 18–24.
11. Мігус І. П., Коваль Я. С. Інноваційний розвиток підприємств в умовах діджиталізації економіки. *Вчені записки Університету «КРОК».* 2021. № 62. С. 159–165.

REFERENCES:

1. «Pro stymuliuвання rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini». Zakon Ukrainy vid 15.07.2021 № 1667-IX [On Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine. Law of Ukraine of 15.07.2021 No. 1667-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-IX#Text>
2. «Deiaki pytannia tsyfrovoho rozvytku» Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.01.2019 № 56 [Some Issues of Digital Development" Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 30.01.2019 No. 56]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-p#Text>
3. Materialy robochoi hrupy «Didzhytalizatsiia» Natsionalnoi rady z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny. Proekt Planu vidnovlennia Ukrainy [Materials of the "Digitalisation" working group of the National Council for the Reconstruction of Ukraine from the Consequences of War. Draft Recovery Plan for Ukraine]. 2022. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/digitization.pdf>.
4. Anufrieva O. L., Palchevska T. H., Lahotska H. M. (2014) *Pidpryyemnytska diyalnist. Navchalnyy posibnyk* [Entrepreneurial activity. Study guide]. Under the scientific editorship of O. L. Anufrieva. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. 304 p. (in Ukrainian)
5. Ligonenko L., Khripko A., Domanskyi A. (2018) Zmist ta mekhanizm formuvannya stratehiyi didzhytalizatsiyyi v biznes-orhanizatsiyakh [Content and mechanism of forming a digitalisation strategy in business organisations]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Internauka». Ekonomichni nauky – International scientific journal "Internauka". Economic sciences*. Issue No. 22 (62), 2 vols., pp. 21–24.
6. Abakumenko O. V., Derkach A. O., Kornieieva M. V. (2016). Didzhytalizatsiia bankivskoho sektoru Ukrainy [Digitization of the banking sector of Ukraine]. *Finansovi doslidhennia – Financial Studies*, no. 1 (1), pp. 69–75.
7. Gribienko O. M. (2018) Didzhytalizatsiia ekonomiky v noviy paradyhmi tsyfrovoyi transformatsiyyi [Digitalisation of the economy in the new paradigm of digital transformation]. *Mizhnarodni vidnosyny. Seriya «Ekonomichni nauky» – International Relations. Series "Economic Sciences"*, no. 16, pp. 35–37.
8. Korobka S. V. (2021) Didzhytalizatsiia pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti [Digitalisation of entrepreneurial activity]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya ekonomichna – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Economic Series*, vol. 100, pp. 88–96.
9. Varga V. P. (2020) Didzhytalizatsiia yak odyin z chynnykiv konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Digitalisation as a factor of enterprise competitiveness]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, no. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8121>
10. Gudz O. E., Fedyunin S. A., Shcherbyna V. V. (2019) Dydzhytalizatsiia, yak konkurentna perevaha pidpryyemstv [Digitalisation as a competitive advantage of enterprises]. «*Ekonomika. Menedzhment. Biznes*» – "Economics. Management. Business", no. 3 (29), pp. 18–24.
11. Migus I. P., Koval Y. S. (2021) Innovatsiynyy rozvytok pidpryyemstv v umovakh didzhytalizatsiyyi ekonomiky [Innovative development of enterprises in the conditions of digitalisation of the economy]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK» – Scientific Notes of KROK University*, no. 62, pp. 159–165.